

[B] **DE FÜHRER VERPEST HET BOEK.
WERK VAN HANS MÜNSTERMANN**

Een roman waarin de hoofdrol voor Adolf Hitler is weggelegd? Een schrijver die deze klus met succes wil klaren moet over bovenmenselijke krachten beschikken. Lezers hebben in hun hoofd nu eenmaal een vastomlijnd beeld van de Führer. Oorlogsstoker, uitroeper van joden, dictator, psychopaat, omhooggevallen windbuil, pseudo-intellectueel. Hans Münstermann (*1947) laat zich door die voorgeschiedenis niet van de wijs brengen. Als Samuel Beckett gelijk heeft wanneer hij zegt dat een roman zelfs over de saaiheid mag gaan zolang het verhaal maar niet saai is, dan mag een roman over een van de grootste massamoordenaars van de twintigste eeuw ook geen probleem zijn. Zolang het maar niet — tja, zolang het maar niet wat is?

Land zonder Sarah, Münstermanns jongste roman, begint in de nacht van 9 op 10 mei 1940. Hitler is met zijn commandotrein op weg naar Euskirchen, vanwaar hij het offensief in het Westen zal leiden. Ineens schrikt hij op uit een vreemde droom. De droom, die zich in een verre toekomst afspeelt, beklemt hem dermate dat hij meteen naar Eva Braun belt. “Schat, vertel het maar. Waarover heb je gedroomd?” Hoewel de trein amper vier bladzijden ver is gereden, is hij al ontspoord. Adolf een schat? Waarom werkt dat onvermijdelijk op de lachspieren? Münstermann kan het toch niet helpen dat verliefden zo praten! U hebt gelijk. En omdat Eva Braun niet op haar mondje is gevallen, laat Münstermann haar rustig verder kwebbelen. Die droom van jou is ontaarde kunst, zegt ze. Je gaat toch niet wéér een land overvallen, zegt ze.

Ach, als de schrijver het bij die enkele uitschuiers had gehouden, zou er weinig aan de hand zijn geweest. Maar Münstermann is overmoedig. Hij gelooft niet alleen dat zijn lezers een intieme conversatie tussen Wolf — Adolfs koosnaam — en Eva met ingehouden spanning zullen volgen, hij is er ook van overtuigd dat de toekomstdroom die Adolf tot in de kleinste bijzonderheden aan zijn maitresse uit de doeken doet, indruk zal maken als een bloedserieuze parabel voor onze tijd. In die parabel speelt een zekere Wolf de hoofdrol. Hij is een Nederlandse journalist, net terug van een reis naar China. Tot zijn opperste verbazing wordt hij in verband gebracht met de

moord op Ang, een jongen van Chinese afkomst die op de VARA een controversieel televisieprogramma heeft waarin hij is uitgegroeid tot een “fenomeen dat de taboesnaar feilloos” bespeelt. Na de moord breken er rellen uit. Jawel, in Nederland is er een abces opengebarsten. Een kale homo — Pim Fortuyn is immers aan dé aanslag ontsnapt — is kanselier, en de gewone burger — zoals Röhm, een gymleraar in zwart leer — vindt dat het land “uit elkaar [gaat] knappen van de normloosheid.” Ook Wolf raakt de kluts kwijt. “Je hebt alles verknoeid,” denkt hij van zichzelf. “Lul. Je hebt alleen maar foute keuzes gemaakt.” Wat nu? Wolf is ten einde raad. Waarom wordt hij door rechercheur Goldensohn aan de tand gevoeld? Waarom wil Sarah, zijn maitresse, niets meer van hem weten?

Münstermann reikt de lezer het ene na het andere puzzelstukje aan. Jammer genoeg behoort elk stukje tot een verschillende puzzel. Het resultaat is een ratjetoe van sporen, zijwegen en doodlopende stegen waarin de lezer niet zozeer het spoor bijster raakt, maar smeekt om een genadeschot om zo voorgoed aan de bespottelijke plotwendingen en kunstmatige verbanden te kunnen ontkomen. Maar Münstermann is taai. Net zoals in zijn vorige roman *De bekoring* bijt hij zich met de verbetering van een terriër in zijn thematiek en procédés vast. Voor *De bekoring* sleepte hij in 2006 de AKO Literatuurprijs in de wacht. In dat boek laat Marianne, de moeder van Andreas Klein, haar gezin na twintig jaar huwelijk en zeven kinderen in de steek voor een korte maar heftige idylle met een garagemonteur. Het trauma verschijnt pas weer aan de oppervlakte wanneer de moeder is gestorven. Enkele parallellen zijn zeker te trekken. Zo reist het verhaal in beide boeken voortdurend tussen heden en verleden. Maar wat in *De bekoring* zorgt voor een volgehouden onderhuidse spanning, zorgt in *Land zonder Sarah* alleen voor plaatsvervangende schaamte. Hitler die in zijn droom mensen met een iPod ziet en over Intelligent Design spreekt? En generaal Keitel die het telefoongesprek van Adolf Hitler af luistert en zich in zijn haar krabt omdat hij niet snapt waar zijn Führer het over heeft? Dit had alleen geloofwaardig kunnen worden als Münstermann het er dik op had gelegd dat zijn verhaal aan de wetten van de zwaartekracht was ontsnapt en in de ijle sfeer van het magisch realisme of het surrealisme was beland.

Hitler-persiflage, 1945, Foto Charles Breijer/
Nederlands Fotomuseum.

Jammer genoeg is dat detail door de schrijver over het hoofd gezien. In beide boeken is er ook sprake van de vergankelijkheid van de liefde. “Waar het op neerkomt,” zegt een psychiater tegen Wolf over zijn huwelijk met Eva, “is dat u eigenlijk zegt: ‘Ik hou niet meer van je. Ik ben het beu. Ik wil helemaal opnieuw beginnen!’”. De woorden hadden uit de mond van Marianne kunnen komen. Verder schetst Münstermann in beide boeken ook een wereld die niet in de haak is. In 1960 verstikt Marianne in de moraal van een kleinburgerlijke wereld. In 1940 raakt Hitler verstrikt in een toekomst die door racisme en extremisme op haar grondvesten daverd. Ten slotte opent Münstermann in beide boeken een blik belangrijke issues. In *De bekoring* smaken ze authenticiteit: dood en vergankelijkheid, liefde en geluk, leugen en waarheid, geloof en ongeloof, moederschap en kinderen. In *Land zonder Sarah* wordt het multiculturalisme aan de orde gesteld, een thema dat zijn versheidsdatum voorbij is. Enerzijds omdat de schrijver zich tot een aantal clichés, slogans en flinterdunne overwegingen beperkt. Anderzijds omdat alles uit de mond van Hitler komt. Hoe

Münstermann het ook draaien of keren wil, de Führer verpest het boek. In 2006 stond *De bekoring* ook op de shortlist van de Gouden Doerian, de prijs voor de slechtste Nederlandstalige literaire roman. Hoe zal het *Land zonder Sarah* vergaan?

JOSEPH PEARCE

HANS MÜNSTERMANN, *Land zonder Sarah*, Nieuw Amsterdam, Amsterdam, 2008, 192 p.

HANS MÜNSTERMANN, *De bekoring*, Nieuw Amsterdam, Amsterdam, 2006, 192 p.